

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ

Факультет економіки, бізнесу та міжнародних відносин
Кафедра соціального забезпечення та податкової політики

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему «Соціальний захист вразливих груп населення в умовах військових
конфліктів»

Виконав: студент групи СЗ 21-1
Спеціальність 232 «Соціальне забезпечення»

Володько Вікторія Русланівна

Керівник: к.держ.упр. Черба В.М.
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Рецензент _____
(місце роботи)

(посада)

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Дніпро – 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ

Факультет економіки, бізнесу та міжнародних відносин
Кафедра соціального забезпечення та податкової політики
Ступінь вищої освіти бакалавр
Спеціальність 232 «Соціальне забезпечення»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

20__ р.

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ
Володько Вікторії Русланівни

1.Тема роботи «Соціальний захист вразливих груп населення в умовах військових конфліктів» керівник роботи Черба Віта Миколаївна, к.держ.упр., затверджена наказом УМСФ від «__» _____ 20__ р. № _____

2.Срок подання студентом роботи _____

3.Вихідні дані до роботи: Конституція України, Закон України «Про соціальні послуги» від 17 січня 2019 р. №2671.–VIII.–URL:

4.Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВРАЗЛИВИХ ГРУП В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО КОНФЛІКТУ

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ПОКРАЩЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В ЧАСИ ВІЙСЬКОВОГО КОНФЛІКТУ

5.Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

Рис.1.1 Видатки на надання соціальної допомоги населенню у 2021-2023, Табл. 2.1.1 Основні категорії та потреби на соціальну допомогу, Табл.2.1.2 Використання коштів за програми (2024), Табл. 2.2.1 Основні державні програми соціального захисту населення України, Табл. 2.2.2 Статистика використання програми «єОселя», Табл.2.2.4 Статистика діяльності (2022–2024), Табл.2.3.1 Динаміка роботи державних інституцій соціальної сфери (2022–2025), Рис.2.3.1 Зростання кількості користувачів застосунку «Дія» (2020-2025), Табл.3.1.1 Порівняння світового досвіду соціального захисту під час війни.

6.Дата видачі завдання «19»01.2025 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
	Вибір теми та її дослідження	Січень 2025	виконано
	Складання попереднього плану	Січень 2025	виконано
	Підбір літератури		виконано
	Складання біографії		виконано
	Написання вступу		виконано
	Написання 1-2 розділу		виконано
	Написання 3 розділу		виконано
	Написання висновків		виконано
	Оформлення дипломної роботи		виконано
	Передача роботи для перевірки		виконано
	Захист дипломної роботи	Червень 2025	виконано

Студент _____ Володько Вікторія Русланівна
(підпис) *(прізвище та ініціали)*

Керівник _____ Черба Віта Миколаївна
(підпис) *(прізвище та ініціали)*

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «Бакалавр» за спеціальністю 232 «Соціальне забезпечення». Університет митної справи та фінансів, Дніпро, 2025.

Кваліфікаційна робота складається з вступу, 3 розділів, висновків. Робота викладена на 51 сторінках, містить 5 таблиць, 2 рисунка, 5 сторінок додатків. Список використаних джерел містить 50 найменувань.

У кваліфікаційній роботі розглянуто теоретичні засади соціального захисту вразливих груп населення в умовах військових конфліктів. Розкрито поняття, сутність та значення системи соціального забезпечення в кризових ситуаціях. Проведено аналіз і узагальнення сучасних підходів до соціальної підтримки осіб, що постраждали внаслідок збройного протистояння. Проаналізовано актуальний стан реалізації соціальних програм в Україні в умовах воєнного стану, зокрема щодо внутрішньо переміщених осіб, людей з інвалідністю, літніх громадян, дітей та інших вразливих категорій. Розглянуто особливості функціонування системи соціального захисту під час повномасштабної війни та виклики, що постають перед державними і недержавними структурами. У третьому розділі представлено зарубіжний досвід підтримки вразливих верств населення в умовах конфліктів, а також запропоновано практичні заходи та рекомендації щодо вдосконалення національної моделі соціального захисту.

Практична цінність роботи полягає у можливості застосування розроблених рекомендацій органами влади та соціальними службами для покращення якості надання допомоги населенню.

Ключові слова: соціальний захист, вразливі групи, військові конфлікти, внутрішньо переміщені особи, соціальна політика, гуманітарна підтримка.

ABSTRACT

Qualification work for the degree of higher education "Bachelor" in specialty 232 "Social Security". University of Customs and Finance, Dnipro, 2025.

Q

ualification work consists of an introduction, 3 chapters, conclusions. The

w

The qualification work examines the theoretical principles of social protection of vulnerable groups of the population in conditions of military conflicts. The concept, essence and significance of the social security system in crisis situations are revealed. An analysis and generalization of modern approaches to social support for persons affected by armed conflict are carried out. The current state of implementation of social programs in Ukraine under martial law is analyzed, in particular regarding internally displaced persons, people with disabilities, senior citizens, children and other vulnerable categories. The peculiarities of the functioning of the social protection system during a full-scale war and the challenges facing state and non-state structures are considered. The third section presents foreign experience in supporting vulnerable populations in conflict situations, and also proposes practical measures and recommendations for improving the national model of social protection.

e The practical value of the work lies in the possibility of applying the developed recommendations by authorities and social services to improve the quality of assistance provided to the population.

o *Keywords:* social protection, vulnerable groups, military conflicts, internally displaced persons, social policy, humanitarian support.

p

a

g

e

s

,

c

o

n

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

Поняття та сутність соціального захисту для вразливих категорій населення.

Вплив військових дій на систему соціального захисту населення.

Нормативно-правове забезпечення соціального захисту вразливих груп населення.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВРАЗЛИВИХ ГРУП В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО КОНФЛІКТУ

Загальна характеристика сучасного стану соціального захисту в умовах військових дій.

Оцінка ефективності державних та міжнародних програм підтримки.

Аналіз функціонування системи соціального захисту в умовах війни.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ПОКРАЩЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В ЧАСИ ВІЙСЬКОВОГО КОНФЛІКТУ

Світовий досвід у подоланні кризових ситуацій соціального захисту.

Перспективи розвитку соціального захисту в Україні.

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасному світі військові конфлікти є одним із найбільших викликів для безпеки, стабільності та добробуту населення. Вони призводять до значних людських втрат, руйнування інфраструктури, економічного занепаду та масштабних гуманітарних криз. Особливо вразливими у таких умовах стають певні категорії населення, зокрема діти, люди з інвалідністю, літні особи, внутрішньо переміщені особи (ВПО), біженці та особи, які втратили житло й засоби до існування. Для цих груп питання соціального захисту набуває критичного значення, адже від нього залежить їхня здатність вижити, адаптуватися до нових умов і відновити нормальне життя.

Система соціального захисту в умовах військових конфліктів зазнає серйозних випробувань: значно збільшується кількість осіб, які потребують допомоги, державні ресурси обмежені, а соціальні структури часто не встигають своєчасно реагувати на виклики. Крім того, у таких умовах важливу роль відіграє міжнародна підтримка та гуманітарні ініціативи, які можуть компенсувати недостатність національних ресурсів і сприяти ефективному наданню допомоги. Особливу увагу слід приділити аналізу механізмів соціального захисту, які застосовуються в країнах, що стикаються з військовими конфліктами, та оцінити їхню ефективність. Досвід міжнародних організацій, таких як ООН, Червоний Хрест, ЮНІСЕФ та інших, може бути корисним для вдосконалення нашої системи в цій сфері. В умовах сучасних викликів, пов'язаних із військовими діями, необхідним є розроблення та впровадження гнучких, оперативних та ефективних механізмів соціального захисту, які враховуватимуть специфіку кризових ситуацій та потреби різних категорій вразливого населення. Саме тому дослідження цієї проблеми є актуальним і важливим як для наукової

спільноти, так і для практичного впровадження державної політики та гуманітарних програм.

Метою роботи є дослідження сучасного стану соціального захисту

вразливих груп населення в умовах військових конфліктів та визначення шляхів їх удосконалення.

Для досягнення цієї мети можна виокремити наступні завдання:

- вивчити та розглянути теоретичні аспекти соціального захисту вразливих груп населення;
- проаналізувати системи соціального захисту вразливих груп в умовах військового конфлікту;
- розробити рекомендації щодо покращення соціального захисту в часи військового конфлікту.

Об'єктом дослідження є система соціального захисту населення.

Предметом дослідження є соціальний захист вразливих груп населення в умовах військових конфліктів.

Методи дослідження. Для виконання поставлених завдань дослідження використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема: порівняльного та статистичного аналізу, історичний та логічний методи, графічний та прогностичний метод. Інформаційну базу дослідження складають нормативно-правова, статистична, аналітична та наукова інформація, наукові дослідження вітчизняних авторів.

Практичне значення роботи. Отримані результати можуть бути використані для підвищення ефективності соціального захисту вразливих груп населення та при розробці соціальних проєктів та програм соціальної підтримки вразливих груп населення в Україні.

Дипломна робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основна частина поділена на три розділи, в яких розглядаються теоретичні засади соціального захисту, аналізується сучасний стан системи підтримки вразливих груп населення та пропонуються шляхи її вдосконалення. Робота викладена на 51-х сторінках, містить 5 таблиць, 2 рисунки. Список використаних джерел містить 50.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

Поняття та сутність соціального захисту для вразливих категорій населення в науковій літературі

У науковій літературі поняття та сутність соціального захисту вразливих категорій населення розглядаються як фундаментальний елемент соціальної політики держави, спрямованої на забезпечення рівних можливостей, гідного рівня життя та захисту прав осіб, які з об'єктивних причин не можуть повноцінно самотійно забезпечити власні потреби. Соціальний захист визначається як система правових, економічних, організаційних і соціальних заходів, які реалізуються для підтримки осіб у складних життєвих обставинах, забезпечення базових соціальних стандартів, запобігання бідності, соціальному відчуженню та дискримінації.

До вразливих категорій населення в науковій та нормативно-правовій площині зараховують осіб з інвалідністю, осіб похилого віку, внутрішньо переміщених осіб, багатодітні сім'ї, дітей-сиріт, безпритульних, учасників бойових дій, ветеранів, осіб, які втратили працездатність, а також людей, які тимчасово або постійно втратили джерела до існування. Наприклад, внутрішньо переміщені особи в Україні, які були змушені покинути місце проживання внаслідок воєнних дій, мають право на щомісячну грошову допомогу, забезпечення житлом, а також на отримання медичних і психологічних послуг. Інший приклад — учасники бойових дій, які мають право на безоплатне лікування, пріоритетне отримання житла, протезування та реабілітацію.

Соціальний захист виступає однією з ключових складових державної політики, що відображає здатність держави відповідально

ставитися до забезпечення добробуту, розвитку та безпеки своїх громадян. Від його

ефективного функціонування значною мірою залежить рівень цивілізаційного розвитку будь-якого суспільства. У сучасних складних умовах особливої актуальності набуває вивчення сутності соціального захисту та його ролі в системі соціальної політики, оскільки саме ця сфера є важливим інструментом збереження соціально-економічної стабільності та добробуту населення.

Сучасне наукове дослідження проблем соціального захисту та забезпечення активно ведеться представниками різних галузей науки, однак найбільше уваги цьому питанню приділяється у сфері права та економіки.

Зокрема, М. Даніліна розглядає соціальний захист як комплекс заходів правового, соціально-економічного та організаційного характеру, які гарантуються державою з метою забезпечення гідного рівня життя громадян — на рівні стандартів сучасного суспільного розвитку та з урахуванням права кожної людини на вільний розвиток [46]. А. В. Суханова до поняття соціальної безпеки відносить не лише правову та інституційну захищеність життєво важливих інтересів особистості й суспільства від різноманітних загроз, а й гарантії сталого розвитку, здатність вчасно виявляти та нейтралізувати потенційні небезпеки для національних інтересів, а також створення умов для нормального функціонування суспільства як соціальної, демографічної й культурної спільноти [47].

На думку І. І. Смирнові, О. Ю. Лихошви, Н. В. Рак і Л. А. Горієвої, соціальний захист слід розуміти як систему, що базується на трьох основних складових: соціальному забезпеченні, соціальному страхуванні та соціальній допомозі [48].

У своїх дослідженнях О. Гузенко та Т. Хайлова дійшли висновку, що одним із проблемних аспектів є відсутність чітко сформульованих принципів права соціального забезпечення, що ускладнює послідовне та однозначне застосування законодавчих норм у цій сфері [49].

Наразі в Україні не існує єдиного правового акта, який би повністю охоплював усі напрями соціального захисту населення. Соціальне забезпечення розглядається як система державних заходів, спрямованих на надання матеріальної допомоги для подолання або пом'якшення негативного впливу соціальних ризиків на осіб, які через життєві обставини не в змозі самостійно забезпечити своє існування. Ці заходи реалізуються за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, а також соціальних і позабюджетних фондів.

На відміну від цього, соціальний захист розглядається як практична діяльність, спрямована на реалізацію соціальної політики через впровадження правових, організаційних та економічних заходів. К. Ю. Мельник трактує соціальний захист як суспільний обов'язок, реалізований державою у формі підтримки окремих категорій громадян у складних життєвих ситуаціях, що здійснюється через діяльність державних органів, органів місцевого самоврядування та громадських організацій[50].

У науковому середовищі соціальний захист здебільшого розглядається як економічна або правова категорія. Наприклад, О. Ю. Єрмоловська акцентує увагу на його значенні як чинника стабілізації рівня життя населення в умовах економічних трансформацій[43]. Ю. О. Шклярський досліджує питання вдосконалення системи управління соціальним захистом на рівні регіонів [44], тоді як В. М. Руденко у своїй дисертації зосереджується на фінансово-правових засадах організації соціального захисту[45].

Отже, соціальний захист вразливих категорій населення є багатограним явищем, яке включає не лише матеріальну допомогу, а й створення умов для гідного життя, самореалізації, рівного доступу до послуг і соціальної інтеграції. Успішне функціонування цієї системи є показником соціальної відповідальності держави та її здатності

гарантувати базові права всім громадянам, незалежно від їхнього становища.

Вплив військових дій на систему соціального захисту населення.

Військові конфлікти залишають глибокий слід у житті держав і громадян, зачіпаючи не лише безпековий та економічний виміри, а й соціальний. Система соціального захисту, яка в мирний час забезпечує підтримку вразливих верств населення, під час війни опиняється під величезним тиском. В умовах війни в Україні з 2022 року відбулося різке зростання потреб у соціальній підтримці, з одночасним скороченням ресурсних можливостей держави. У цьому рефераті проаналізовано основні виклики, з якими зіткнулася система соціального захисту населення внаслідок збройної агресії, а також окреслено напрями адаптації та міжнародної підтримки.

Можна виділити як прямі, так і непрямі наслідки військових конфліктів для соціальної політики держави. До прямих наслідків належить поява нових потреб у соціальній підтримці, що виникають безпосередньо внаслідок війни — зокрема, підтримка ветеранів, дітей-сиріт, внутрішньо переміщених осіб тощо. Крім того, змінюється структура соціальних ризиків, а також може відбутися примусове коригування соціальної політики в умовах воєнної окупації. Непрямі наслідки охоплюють трансформації політичного устрою, збільшення військових витрат і зміну державних пріоритетів. Війна також впливає як на пропозицію (наприклад, податкова спроможність держави, бюджетні обмеження), так і на попит у соціальній сфері (зростання потреб населення, поява нових моделей соціального ризику).

Під час дії воєнного стану Кабінет Міністрів України ухвалив низку нормативно-правових актів, спрямованих на посилення соціального захисту населення. Серед ключових документів варто виокремити Постанову КМУ від 26 лютого 2022 року № 162 «Про особливості виплати та доставки пенсій,

грошових допомог на період введення воєнного стану» [4], яка регламентує забезпечення соціальних виплат у надзвичайних умовах. Також важливим рішенням стала Постанова від 28 лютого 2022 року № 168 [5], що визначає умови деяких виплат для військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу, поліцейських і членів їхніх сімей під час воєнного стану.

Особливу увагу приділено підтримці внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Зокрема, Постанова КМУ від 20 березня 2022 року № 332 регламентує порядок надання допомоги на проживання для ВПО [6], а Постанова від 19 березня 2022 року № 333 [7] встановлює механізм компенсації витрат за їх тимчасове розміщення. Крім того, Постанова Кабміну від 21 жовтня 2022 року № 1195 [8] визначає порядок використання коштів на задоволення потреб евакуйованих осіб і мешканців деокупованих територій.

У законодавчому полі 26 квітня 2022 року Президент України підписав Закон «Про внесення змін до деяких законів України щодо надання соціальних послуг у разі введення надзвичайного або воєнного стану» [9], схвалений Верховною Радою 14 квітня 2022 року. Цим документом були внесені зміни до чинного Закону України «Про соціальні послуги» [2] та Закону «Про правовий режим воєнного стану» умов надзвичайної ситуації.

З початком повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України система соціального захисту зіткнулася з надзвичайними викликами. Одним з найважливіших наслідків війни стало масове переміщення населення. Станом на кінець 2024 року в Україні зареєстровано близько 4,6 мільйона внутрішньо переміщених осіб (ВПО), а понад 6,8 мільйона українців виїхали за кордон[37]. Ці групи потребують житла, матеріальної допомоги, медичних і соціальних послуг, доступу до освіти та працевлаштування. У відповідь на ці виклики держава запровадила програми грошової підтримки ВПО, включно зі щомісячними виплатами у розмірі 2 000 гривень для

дорослих і 3 000 гривень для дітей, осіб з інвалідністю та пенсіонерів. Такі виплати стали критично важливими для виживання багатьох сімей

Економічна криза, спричинена війною, ще більше ускладнила ситуацію. За даними ООН, 65% домогосподарств повідомили про зниження доходів з лютого 2022 року. Рівень безробіття у 2023 році досяг 18,3%, що значно ускладнило фінансування соціальних програм. Частка сімей, основним джерелом доходу яких є оплачувана робота, впала з 67% до 53% [39]. Особливо гострою стала ситуація для людей з інвалідністю, людей похилого віку, родин

загиблих військовослужбовців та постраждалих від бойових дій. Війна призвела до руйнування понад 159 соціальних закладів, що значно ускладнило доступ до медичних і соціальних послуг.

Не менш важливим аспектом є психологічний вплив війни: близько 15 мільйонів громадян України потребують психологічної підтримки, а 3,6 мільйона осіб перебувають у зоні ризику гендерно зумовленого насильства. Це зумовлює необхідність розширення доступу до послуг психосоціальної підтримки, зокрема на рівні громад. Попри ці труднощі, система соціального захисту продовжує функціонувати завдяки міжнародній підтримці та адаптації державної політики. Значну допомогу надають такі організації, як ООН, Міжнародний Червоний Хрест, ЮНІСЕФ, а також держави-партнери. Розвиваються цифрові сервіси — наприклад, реєстрація для допомоги через платформу «Дія».

Проведений аналіз засвідчує, що фінансування соціальної допомоги українським громадянам становить значну частину державних бюджетних витрат. У 2023 році на відповідні програми було передбачено 163,1 млрд грн, що перевищує показники 2022 року (150,7 млрд грн) і є на 51,8 млрд грн більшим у порівнянні з 2021 роком. Особливо зросли обсяги адресної допомоги: у 2022 році вона становила 103,1 млрд грн, а у 2023 році — на 6,6 млрд грн більше. Адресна допомога, визначена за критеріями доходів, у 2022

році складала 35 млрд грн, тоді як у 2023 році — вже 41,4 млрд грн. У той же час обсяг пільг дещо знизився — з 12,9 до 12,1 млрд грн. Варто підкреслити, що у 2022 році значна частина коштів була спрямована на підтримку внутрішньо переміщених осіб, осіб з інвалідністю з дитинства, дітей з інвалідністю та малозабезпечених сімей. У 2024 році заплановано ще більше зростання витрат на соціальний захист — до 469 млрд грн, що на 25 млрд грн більше за попередній рік. Передбачене підвищення мінімальної заробітної плати, прожиткового мінімуму, а також щорічна індексація пенсій і збільшення їх розміру.

Окрім того, у державному бюджеті на 2024 рік вперше передбачено фінансування програм соціальної підтримки військовослужбовців у мирному житті, включаючи програму «Інститут ветеранів», ініціативи з протезування та зубопротезування для поранених воїнів. Близько 5 млрд грн виділено на забезпечення житлом військових і родин загиблих, 50 млрд грн — на субсидії та пільги, 27 млрд грн — на підтримку сімей з дітьми, включаючи збереження виплат сім'ям, які виховують сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також допомоги при народженні дитини та підтримку дітей з інвалідністю.

У середньостроковій перспективі, у 2025–2026 роках, реформи в соціальній політиці зосереджуватимуться на посиленні захисту найбільш вразливих категорій населення та удосконаленні системи в цілому. Планується підвищення рівня забезпечення прожиткового мінімуму при нарахуванні допомог малозабезпеченим сім'ям, забезпечення адресності соціальної допомоги, а також трансформація чинних програм у єдину систему базової соціальної допомоги з урахуванням уніфікованих критеріїв доходу та майнового стану сім'ї.

Війна створила безпрецедентний тиск на систему соціального захисту України. Зростання соціальних потреб, скорочення економічних ресурсів, руйнування інфраструктури та поглиблення вразливості населення стали основними викликами. Утім, завдяки гнучкості

політики, підтримці міжнародних партнерів та активності громадянського суспільства, вдалося уникнути повного колапсу. Подальше відновлення і трансформація соціального захисту повинні ґрунтуватися на принципах стійкості, інклюзивності та орієнтації на потреби постраждалих груп.

Нормативно-правове забезпечення соціального захисту вразливих груп населення.

Законодавча основа загальнообов'язкового соціального страхування в Україні була закладена 14 січня 1998 року. Саме цей закон став фундаментом

для формування вітчизняної системи соціального страхування, визначаючи ключові принципи обов'язкового державного соціального забезпечення, а також базові правові, фінансові та організаційні засади [15].

Складний і багаторівневий процес трансформації системи надання соціальних послуг, розпочатий у період після здобуття незалежності, супроводжувався переходом до ринкових відносин і формуванням загальнонаціональної моделі суспільного розвитку. Центральним елементом цієї моделі стало визнання честі та гідності людини, її громадянських прав як найвищої цінності, що було закріплено в Конституції України.[14]

Нормативно-правову базу забезпечення соціального захисту в Україні можна умовно поділити на кілька основних груп:

- Міжнародно-правові акти, які встановлюють фундаментальні економічні та соціальні права. Вони поділяються на універсальні (глобальні) та регіональні, зокрема європейські;
- Закони України, що визначають суть та види соціального захисту;
- Нормативно-правові документи, що регламентують державні соціальні гарантії для громадян і механізми їх реалізації;
- Законодавча база соціального захисту сімей з дітьми;

— Правові акти, які регулюють соціальний захист осіб з інвалідністю, житлові пільги та інші напрямки соціальної підтримки;

Соціальний захист населення є однією з ключових функцій сучасної держави, спрямованою на забезпечення гідного життя для всіх громадян, особливо для тих, хто опинився у складних життєвих обставинах. Вразливими категоріями населення в Україні вважаються малозабезпечені сім'ї, особи з інвалідністю, діти-сироти, люди похилого віку, внутрішньо переміщені особи та ті, хто постраждав від надзвичайних ситуацій, таких як Чорнобильська катастрофа чи війна.

Нормативно-правова база, яка регулює соціальний захист цих груп, є досить широкою та охоплює як закони, так і підзаконні акти. Закон України "Про соціальні послуги" визначає основні організаційні та правові засади надання соціальних послуг, спрямованих на профілактику та подолання складних життєвих обставин. Серед основних законів, що забезпечують соціальні гарантії, варто виділити Закон України "Про державну допомогу сім'ям з дітьми" встановлює види та порядок надання допомоги сім'ям з дітьми, "Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям" визначає умови та порядок надання допомоги малозабезпеченим сім'ям, "Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні" встановлює основи соціального захисту осіб з інвалідністю, "Про охорону дитинства" визначає правові основи охорони дитинства в Україні, "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту" визначає статус ветеранів війни та гарантії їх соціального захисту, "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи" регламентує соціальний захист осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи та інші. Ці документи визначають механізми призначення і виплати соціальної допомоги, перелік пільг, а також умови надання соціальних послуг.

Значну роль у регулюванні соціального захисту відіграють також постанови Кабінету Міністрів України, які деталізують порядок реалізації соціальних програм. Наприклад, постанова Кабінету

Міністрів України від 27.12.2001 № 1751 «Про затвердження Порядку призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми», постанова Кабінету Міністрів України від 24.02.2003 № 250 «Про затвердження Порядку призначення і виплати державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям», постанова

Кабінету Міністрів України від 03.02.2021 № 79 «Деякі питання призначення і виплати державної соціальної допомоги особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю», постанова Кабінету Міністрів України від 13.03.2019 № 250 «Деякі питання надання соціальної підтримки багатодітним сім'ям».

Сучасний стан законодавчого забезпечення у сфері соціального захисту свідчить про його недостатню ефективність. На сьогодні важко стверджувати про налагоджену й дієву систему, оскільки правове регулювання соціального

захисту досі залишається несформованим і фрагментарним. Сучасна система соціального захисту в Україні потребує глибокого реформування, адже її основи були закладені ще в умовах централізованої радянської моделі, яка передбачала монополію держави у визначенні видів соціального страхування, розмірів внесків і порядку розподілу страхових ресурсів між структурами, галузями та регіонами.

Чинні нормативно-правові акти, що регулюють надання соціальних послуг, мають істотні недоліки: вони відзначаються нечіткою термінологією, відсутністю однозначних визначень функцій, цілей і завдань відповідних інституцій. Законодавча база соціального захисту складається з приблизно 30 основних актів, зокрема законів України, указів Президента та постанов Кабінету Міністрів. Загалом пільги та соціальні послуги в Україні передбачені 58 законами та понад 120 підзаконними нормативними актами. [16] Це свідчить про гостру необхідність у послідовному реформуванні правової основи соціального захисту. Ураховуючи складність чинної системи, такі зміни повинні здійснюватися поступово, із врахуванням інституційної інертності.

У сучасних умовах соціальний захист слід розглядати не лише як набір державних гарантій, а як системну трансформацію, зумовлену потребою зміни правових засад функціонування системи в контексті децентралізації та економічної регіоналізації. Перенесення частини повноважень на місцевий рівень вимагає нових, гнучких і адаптивних підходів до організації соціального забезпечення.

Попри те, що наразі здійснюються кроки зі створення правової бази функціонування системи соціального обслуговування, її ефективність залишається обмеженою. Аналіз наявної правової основи засвідчує ряд проблем, зокрема — складність у визначенні потреб населення в соціальних послугах на рівні адміністративно-територіальних одиниць. Надання адресної допомоги у вигляді пільг, компенсацій і соціальних сервісів ускладнюється через відсутність прозорих механізмів стратегічного планування та ефективного виявлення реальних запитів громадян.

Отже, нормативно-правове забезпечення соціального захисту вразливих груп населення в Україні є надзвичайно важливим компонентом державної політики. Його ефективність залежить не лише від наявності відповідного законодавства, а й від реального механізму його реалізації, адаптованого до сучасних соціальних викликів.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВРАЗЛИВИХ ГРУП В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО КОНФЛІКТУ

2.1 Загальна характеристика сучасного стану соціального захисту в умовах військових дій

Питання соціального захисту людини завжди відігравало важливу роль у діяльності Конституційного Суду України, оскільки саме цей орган є головним гарантом верховенства Конституції та забезпечення відповідності законів основному закону держави. Конституція України проголошує соціальну державу, яка зобов'язана забезпечувати гідний рівень життя громадян, і тому саме Конституційний Суд покликаний захищати соціальні права людини в разі їх порушення або обмеження. Його завданням є не лише тлумачити норми Конституції, а й контролювати, щоб прийняті закони не порушували права громадян, у тому числі право на соціальний захист. Через це питання соціального захисту постійно перебуває в полі його уваги. Сьогодні ця проблема набуває ще більшої значущості, оскільки в умовах воєнного стану, запровадженого внаслідок збройної агресії російської федерації проти України, значна кількість громадян опинилася в складних соціальних обставинах і як ніколи потребує ефективного державного забезпечення соціального захисту.

Сучасна система соціального захисту в Україні перебуває в критичному стані, зумовленому наслідками повномасштабної війни. У країні зареєстровано близько 4,6 мільйона внутрішньо переміщених осіб, які змушені шукати нове житло, втратили джерела доходів та потребують допомоги у доступі до медичних, освітніх і соціальних послуг. Одночасно понад 6,8 мільйона українців перебувають за кордоном, що формує новий виклик для держави — підтримка діаспори та інтеграція тих, хто повертається.

На мою думку, соціальна безпека населення — це рівень гарантування її ключових соціально-економічних інтересів, прав, свобод і цінностей від внутрішніх та зовнішніх, реальних і потенційних загроз. До функціональних

елементів соціальної безпеки на цьому рівні належать: безпека умов життєдіяльності, забезпечення гідного рівня життя, реалізація суспільно значущих цінностей, захищене соціальне середовище, здатність до самозахисту і самозбереження, психологічна та психічна стабільність, можливість саморозвитку тощо.

До головних загроз сучасному стану соціальної безпеки України належать детальніше можна переглянути в Додатку А [23]:

- Втрата значного обсягу людського капіталу через бойові дії, трудову та загальну міграцію, а також ресурсні обмеження, що призводять до зменшення народжуваності, погіршення якості харчування та зниження стандартів базових соціальних послуг, ускладнюючи процес демографічного відтворення.
- Критичний дефіцит інтелектуального та кадрового потенціалу, який є ключовим чинником конкурентоспроможності економіки на всіх рівнях.
- Значне, а подекуди й катастрофічне, зниження якості життя населення та його соціального захисту, що може спричинити падіння інвестиційної привабливості та загальної привабливості середовища для життя.

Державна політика у сфері соціального захисту була вимушено спрямована на підтримку ветеранів, родин загиблих військовослужбовців, людей з інвалідністю та інших постраждалих від війни категорій населення. У 2024 році соціальні послуги отримали понад 82 тисячі осіб із числа ветеранів, яким було надано понад 160 тисяч різнопланових послуг — від психологічної допомоги до представництва інтересів у судах. Зростає також обсяг фінансування — наприклад, у держбюджеті на 2024 рік на ветеранську політику було виділено понад 13,5 млрд гривень, що вдвічі більше, ніж у попередньому році.

Попри зростання фінансування, ефективність використання коштів викликає занепокоєння. За даними Міністерства у справах ветеранів, рівень виконання деяких програм у 2024 році становив лише

17,7%, а кошти на реабілітацію, адаптацію та психологічну підтримку освоєні лише на 3,7%. Це

свідчить про структурні проблеми в адмініструванні та реалізації програм соціального захисту. Водночас понад половина опитаних ветеранів вказують на емоційну нестабільність як одну з ключових проблем після повернення з фронту, а третина потребує юридичної допомоги.

Дослідження впливу війни на соціальний захист здійснено за допомогою порівняння показників видатків на соціальну допомогу українцям протягом 2021-2023 р. р. (рис. 2.1.1).

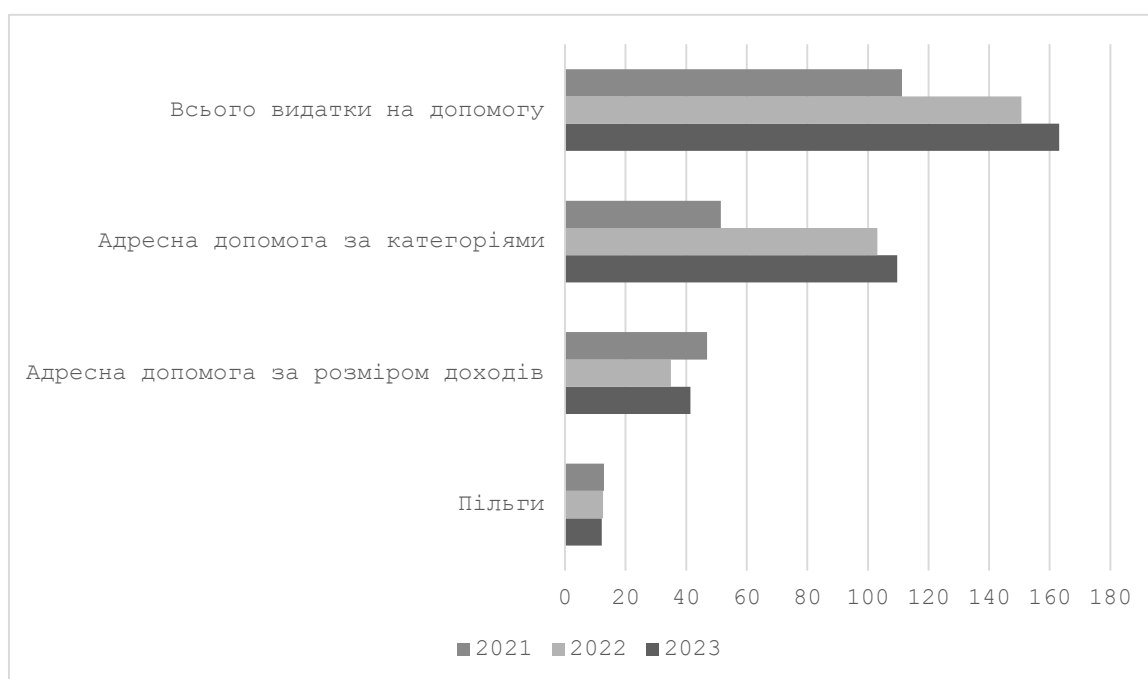

Рис.2.1.1 Видатки на надання соціальної допомоги населенню у

Джерело побудовано за [12].

Проведений аналіз засвідчує, що фінансування соціальної допомоги українським громадянам становить значну частину державних бюджетних витрат. У 2023 році на відповідні програми було передбачено 163,1 млрд грн, що перевищує показники 2022 року (150,7 млрд грн) і є на 51,8 млрд грн більшим у порівнянні з 2021 роком. Особливо зросли обсяги адресної допомоги: у 2022 році вона становила 103,1 млрд грн, а у 2023 році — на 6,6 млрд грн більше. Адресна допомога, визначена за критеріями доходів, у 2022 році складала 35 млрд грн, тоді як у 2023 році — вже 41,4 млрд грн. У той же

час обсяг пільг дещо знизився — з 12,9 до 12,1 млрд грн. Варто підкреслити, що у 2022 році значна частина коштів була спрямована на підтримку внутрішньо переміщених осіб, осіб з інвалідністю з дитинства, дітей з інвалідністю та малозабезпечених сімей. У 2024 році заплановано ще більше зростання витрат на соціальний захист — до 469 млрд грн, що на 25 млрд грн більше за попередній рік[40]. Передбачене підвищення мінімальної заробітної плати, прожиткового мінімуму, а також щорічна індексація пенсій і збільшення їх розміру.

Окрім того, у державному бюджеті на 2024 рік вперше передбачено фінансування програм соціальної підтримки військовослужбовців у мирному житті, включаючи програму «Інститут ветеранів», ініціативи з протезування та зубопротезування для поранених воїнів. Близько 5 млрд грн виділено на забезпечення житлом військових і родин загиблих, 50 млрд грн — на субсидії та пільги, 27 млрд грн — на підтримку сімей з дітьми, включаючи збереження виплат сім'ям, які виховують сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також допомоги при народженні дитини та підтримку дітей з інвалідністю[41,42].

Додаткові труднощі пов'язані з інфраструктурними обмеженнями — багато соціальних установ зруйновані або переміщені, а фахових кадрів не вистачає. Це посилюється відсутністю доступного середовища для людей з інвалідністю, що робить процес реабілітації надзвичайно складним. Ветерани часто стикаються з відчуттям нерозуміння або байдужості з боку суспільства, що погіршує їхню соціальну інтеграцію.

У 2025 році Україна продовжує реалізовувати масштабні програми соціальної підтримки для найуразливіших категорій населення, що постраждали внаслідок війни. До пріоритетних груп належать внутрішньо переміщені особи (ВПО), ветерани війни та родини загиблих військовослужбовців. В умовах обмежених бюджетних ресурсів державна політика зосереджена не лише на прямій фінансовій допомозі, але й на довгостроковій інтеграції цих категорій через доступ до житла,

медичних і психологічних послуг, працевлаштування та навчання. Нижче подано таблицю (табл.2.1.1), яка відображає орієнтовну кількість отримувачів допомоги у 2025 році, а також їхні ключові соціальні потреби.

Табл. 2.1.1

Основні категорії та потреби на соціальну допомогу.		
Категорія населення	Кількість отримувачів допомоги (2025)	Основні потреби
ВПО	млн. осіб	Житло, грошова допомога, медична допомога
Ветерани війни та учасники бойових дій	тис. осіб	Психологічна допомога, адаптація, праця, реабілітація
Родини загиблих	тис. (оцінка)	Юридична допомога, житло, виплати, психологічна підтримка

Побудовано за [22]

Отже, проаналізувавши таблицю можна дійти висновку, що у 2025 році держава зосереджує увагу на соціальному захисті трьох ключових категорій населення: внутрішньо переміщених осіб (ВПО), ветеранів війни та родин загиблих. Кількість ВПО, що продовжують отримувати щомісячну допомогу, становить близько 1,2 мільйона осіб. Вони переважно потребують житлової підтримки, компенсації оренди, субсидій на комунальні послуги, доступу до медицини, перекваліфікації та працевлаштування. Зокрема, у 2025 році продовжують діяти програми ваучерів на навчання та компенсації витрат на проживання.

Кількість ветеранів війни за офіційною статистикою перевищує 366 тисяч, однак за ширшими підрахунками кількість усіх учасників бойових дій, включно з добровольцями, може сягати 1,3 мільйона осіб. Серед основних потреб цієї категорії — житлове забезпечення, реабілітація, медичне обслуговування, освітні пільги та правовий супровід. У 2024–2025 роках понад 4 тисячі ветеранів отримали компенсацію на житло, загальною сумою понад санаторно-курортного лікування та створення ветеранських просторів. Попри

це, лише близько 6–7% ветеранів охоплено повним спектром соціальних послуг.

Родини загиблих військовослужбовців у 2025 році також залишаються у фокусі державної політики. Близько 37 тисяч осіб отримали соціальні послуги у 2024 році. Основна частина потреб пов'язана з житловим питанням, грошовими компенсаціями, психологічною підтримкою та забезпеченням майбутнього для дітей. У 2023–2024 роках понад 2 800 родин отримали державну допомогу на загальну суму 5,9 мільярда гривень. У 2025 році передбачається забезпечення житлом ще понад 2 500 родин.

Ці дані підтверджуються офіційною статистикою Міністерства соціальної політики України, Міністерства у справах ветеранів, Пенсійного фонду, звітами про виконання державного бюджету, а також аналітикою міжнародних партнерів — UNHCR, IOM, USAID. Основна тенденція — поступовий перехід від прямої грошової допомоги до інтеграційних рішень: професійної адаптації, цифрових сервісів підтримки, розширення доступу до послуг охорони здоров'я та освіти.

Соціальна допомога у 2025 році залишається важливим елементом державної стратегії стабілізації, особливо в умовах триваючої війни та економічних обмежень.

У 2025 році державна політика підтримки ветеранів зосереджена на трьох основних напрямках: забезпечення житлом, реабілітація та професійна адаптація. Ці програми фінансуються як із державного бюджету, так і за рахунок міжнародної підтримки. Проте ефективність реалізації значно відрізняється залежно від напрямку. Частина програм демонструє високий рівень виконання (наприклад, компенсація на житло), тоді як інші — зокрема, реабілітація та професійна адаптація стикаються з низьким рівнем використання виділених коштів, кадровими труднощами та відсутністю єдиних стандартів надання послуг. У таблиці нижче подано ключові параметри реалізації програм у

2025 році: обсяг фінансування, рівень використання коштів і основні бар'єри, що стримують ефективність підтримки ветеранів.

Табл.2.1.2

Використання коштів за програми (2025)

Програма	Бюджет 2025, млрд. грн	Фактично використано	Основні бар'єри
Забезпечення житлом ветеранів		5,7 млрд. грн. (використано у 2024 році) понад 2 600 родин отримали компенсацію	Високий попит, затримки з оформленням документів, складність у проведенні закупівель
Реабілітація (психолог./фізична)		17,7% використання від плану	Відсутність єдиних стандартів, кадрові зміни, обмеження охоплення регіонів
Професійна адаптація	Частина в межах 2,6 млрд.	Реалізується частково через ваучери та партнерські програми	Нерозвинена система, низька обізнаність ветеранів про можливості

Побудовано за [22]

Аналіз таблиці свідчить про нерівномірність реалізації основних програм підтримки ветеранів у 2025 році. Найбільш результативною є програма забезпечення житлом: при виділеному бюджеті в 3,97 млрд грн фактичне використання у 2024–2025 роках перевищило 5,7 млрд грн, що свідчить про високий попит і активну реалізацію. Програма охопила понад 2 бюджету, а оформлення житла ускладнюється через бюрократичні процедури та повільну роботу на місцевому рівні. Натомість програма реабілітації, незважаючи на суттєве фінансування (2,6 млрд грн), має низький рівень використання коштів — близько 17,7%. Основні бар'єри полягають у відсутності єдиних стандартів психологічної допомоги, недостатній кількості спеціалістів, неузгодженості між державними та регіональними структурами. Це свідчить про необхідність системного підходу до формування інфраструктури ветеранських послуг. Професійна адаптація реалізується фрагментарно — переважно через ваучери на навчання, але без загальної координації. Через недостатню поінформованість ветеранів, а також обмежену

мережу відповідних установ, програма не охоплює значну частину цільової аудиторії. Її ефективність залежить від доступності супроводу, індивідуального консультування та співпраці з роботодавцями.

Загалом аналіз демонструє, що наявність фінансування не гарантує ефективної реалізації програм. Найкращих результатів досягають ті напрями, де є прозора процедура, високий суспільний запит і чітка організація на місцях. У той час як системи, що потребують міжвідомчої координації та фахової підготовки, залишаються малоефективними без додаткової інституційної підтримки.

З огляду на складність ситуації, важливим є перехід від ситуативних заходів до комплексної, системної політики соціального захисту, що базуватиметься на інклюзивності, ефективному адмініструванні та міжсекторальній співпраці.

Протягом останніх років в Україні спостерігається стійка тенденція до зростання бюджетних витрат на соціальну сферу, включаючи освіту, охорону здоров'я, розвиток духовності та фізичної культури, а також соціальний захист і забезпечення. Водночас, попри це зростання, темпи фінансування не відповідають рівню інфляції, що зумовлює фактичне зменшення реального фінансування соціального сектора. Вагому частку у структурі бюджетних видатків становлять місцеві бюджети, особливо у фінансуванні освіти та програм духовного і фізичного розвитку. Проте головна проблема соціального захисту в Україні полягає у браку фінансових ресурсів, насамперед бюджетних, для повного виконання вимог чинного законодавства. Роль держави у фінансуванні соціальної сфери є надзвичайно важливою, особливо з огляду на зниження доходів більшості громадян та їхню зростаючу залежність від державної підтримки в умовах воєнного стану. Проте високий рівень видатків не завжди свідчить про ефективність соціальної політики з точки зору доступності та якості наданих послуг. Оскільки

соціальний розвиток тісно пов'язаний із системою соціального захисту, ефективність фінансування значною мірою визначається якістю управління та координації різноманітних соціальних ініціатив і програм.

Отже, для вдосконалення системи соціального захисту необхідно не лише збільшувати обсяги фінансування, але й підвищувати ефективність управлінських процесів. Це передбачає впровадження структурних змін у сфері бюджетно-податкової політики, посилення якості державного управління та покращення прогнозування соціально-економічного розвитку на середньострокову перспективу. Нагальною є також потреба в оновленні соціальної політики України шляхом формування цілісної концепції, яка стане базою для подальших реформ. До таких заходів варто включити: перегляд і оптимізацію кількості соціальних програм, адаптацію їх до сучасних умов і викликів; вдосконалення нормативів фінансування; створення стимулів для залучення недержавного сектору до участі у фінансовому забезпеченні окремих напрямків соціального захисту; а також модернізацію процесу бюджетного планування у цій сфері.

2.2 Оцінка ефективності державних та міжнародних програм підтримки.

Соціальний захист населення в Україні здійснюється за рахунок поєднання державних ініціатив і підтримки з боку міжнародних організацій. У складних умовах, спричинених війною, економічною нестабільністю та внутрішнім переміщенням мільйонів громадян, ці програми мають вирішальне значення для забезпечення базових потреб найбільш уразливих верств населення.

У сучасних умовах, коли Україна переживає масштабні соціальні, економічні та гуманітарні виклики, питання ефективності програм соціального захисту набуває особливого значення. І державні, і міжнародні програми підтримки відіграють ключову роль у забезпеченні базових потреб населення,

зменшенні рівня бідності, захисті вразливих категорій громадян, а також у відновленні громад, постраждалих від війни. Програми державної підтримки

реалізуються через різноманітні механізми грошової допомоги, пільг, субсидій та соціальних послуг, тоді як міжнародні організації доповнюють ці зусилля гуманітарною, технічною та фінансовою допомогою. Водночас актуальним залишається питання не лише масштабу охоплення, а й ефективності використання ресурсів, оперативності реагування, цільової адресності допомоги та тривалого впливу на якість життя населення.

Оцінка ефективності цих програм є важливим інструментом для ухвалення управлінських рішень, коригування політики підтримки, а також формування довіри між державою, громадянами та міжнародними партнерами. Вона передбачає аналіз результативності, доцільності витрат, рівня задоволеності отримувачів допомоги, а також відповідність програм актуальним потребам населення

Державна система соціального захисту передбачає надання соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям, людям з інвалідністю, самотніми матерями, багатодітним родинам, пенсіонерам та внутрішньо переміщеним особам. Допомога включає як грошові виплати, так і адресні субсидії, зокрема на оплату житлово-комунальних послуг. Також існують пільги для окремих категорій населення, наприклад, учасників бойових дій, ветеранів праці та осіб, постраждалих від Чорнобильської катастрофи. Особливе місце в системі державного захисту займає програма субсидій, яка дозволяє компенсувати частину витрат на комунальні послуги. Ці виплати є адресними і надаються на підставі доходів сім'ї та обсягу витрат на житло. З початку повномасштабної війни також запроваджено спеціальні програми підтримки для внутрішньо переміщених осіб, включаючи щомісячні виплати на проживання та допомогу в працевлаштуванні.

Огляд ключових державних програм соціального захисту, які реалізуються в Україні зображено в (табл.2.2.1).

Табл. 2.2.1

Основні державні програми соціального захисту населення
України.

Назва програми	Цільова група	Вид допомоги	Орієнтовна кількість одержувачів
Допомога малозабезпеченим сім'ям	Сім'ї з доходом нижче прожиткового мінімуму	Щомісячні грошові виплати	понад 250 тис. сімей
Допомога при народженні дитини	Батьки новонароджених	Грошова допомога: 41 280 грн (виплачується частинами)	≈ 200 тис. осіб/рік
Допомога самотні матері	Самотні матері	Щомісячна грошова допомога	≈ 150 тис. одержувачів
Допомога особам з інвалідністю	Люди з інвалідністю	Пенсії або соц. допомога за групою	понад 2,6 млн осіб
Житлові субсидії	Домогосподарства з високими витратами на ЖКГ	Адресна компенсація вартості комунальних послуг	понад 2,5 млн домогосподарств
Допомога ВПО (внутрішньо переміщеним особам)	ВПО, що втратили житло або роботу	Грошові виплати: 2 000 грн дорослим, 3 000 грн дітям	понад 1,1 млн осіб (активні отримувачі)
Пенсійне забезпечення	Пенсіонери	Щомісячна пенсія	понад 10,5 млн пенсіонерів
Допомога на дітей, які виховуються в багатодітних сім'ях	Багатодітні родини	2 100 грн щомісячно на третю і кожную наступну дитину	≈ 350 тис. дітей
Програма «Підтримка» (період COVID-19 та воєнного стану)	Повнолітні громадяни України	Разова грошова підтримка	понад 8,7 млн осіб (на різних етапах)

Побудовано за [31]

Наведена таблиця демонструє широку систему державних програм соціального захисту, що охоплює мільйони українців у найрізноманітніших життєвих обставинах — від малозабезпечених сімей і пенсіонерів до внутрішньо переміщених осіб. Найбільшими за охопленням є пенсійне забезпечення, житлові субсидії та допомога людям з інвалідністю. Значний акцент також зроблено на підтримку сімей з дітьми та постраждалих від війни. Ці програми відіграють ключову роль у стабілізації соціально-економічної

ситуації, зменшенні рівня бідності та забезпеченні базових прав громадян. Проте для збереження ефективності системи соціального захисту в умовах війни та економічної нестабільності необхідне як подальше реформування, так і підтримка з боку міжнародних партнерів.

В Україні реалізується низка державних програм, серед яких варто відзначити іпотечну програму «єОселя». Програма «єОселя» — це державна ініціатива, спрямована на забезпечення громадян України доступним житлом через пільгове іпотечне кредитування. Запущена в жовтні 2022 року, вона надає можливість придбати квартиру або будинок за зниженою відсотковою ставкою, що робить процес придбання житла більш доступним для широкого кола громадян. Спочатку програма була орієнтована на певні категорії населення, такі як військовослужбовці, медичні працівники, педагоги та науковці. Проте з серпня 2023 року її дія поширилася на всіх громадян України, які не мають у власності житла або володіють житлом, площа якого не перевищує встановлені норми. Це дозволяє більшій кількості людей скористатися перевагами програми та покращити свої житлові умови. Ключовою особливістю «єОселі» є фіксована відсоткова ставка: 3% річних для певних категорій громадян, таких як військовослужбовці та працівники бюджетної сфери, та 7% для інших учасників програми. Це значно нижче за ринкові ставки, що робить іпотечне кредитування більш привабливим та доступним. Програма також передбачає гнучкі умови щодо типу та стану житла. Наприклад, для внутрішньо переміщених осіб допускається придбання житла, зданого в експлуатацію до 10 років тому, тоді як для інших категорій — не більше 3 років. Це дозволяє враховувати різні життєві обставини та потреби громадян. Більше інформації в Додатках Б, В.

Програма «єОселя» демонструє активне зростання і високий попит серед українців. Особливою популярністю вона користується серед військовослужбовців та громадян, які не мають житла. Основну

частину кредитів надають державні банки, переважно на вторинному ринку нерухомості. Попри це, рівень схвалення заявок залишається досить низьким

— менше 1% від загальної кількості поданих. Це вказує на суворі критерії відбору або обмежені ресурси програми. Загалом «єОселя» стала важливим інструментом підтримки українських родин у питаннях житла, але для ширшого охоплення населення потрібне подальше вдосконалення умов участі та доступу до кредитів (див Додаток Г).

Особливу роль у державній політиці відіграє програма ментального здоров'я «Ти як?», ініційована Оленою Зеленською. Мета програми — забезпечення психосоціальної підтримки населення. В рамках програми вже понад 400 тисяч фахівців пройшли навчання, а в онлайн-доступі — десятки ресурсів для самодопомоги. Станом на 2024 рік понад 400 000 українців взяли участь у тренінгах, інформаційних кампаніях або отримали знання щодо самодопомоги в межах програми. Це охоплення включає як молодь, так і доросле населення — зокрема, тих, хто зазнав травмуючого досвіду. Майже 40 000 лікарів по всій країні пройшли спеціалізовані навчання щодо виявлення та лікування депресії, що дозволяє інтегрувати психологічну підтримку в систему загальної медичної допомоги. Окрім цього, у планах створення не менше 200 центрів ментального здоров'я у кожному регіоні, що зробить психологічну допомогу ще більш доступною. Цифрова платформа програми «Ти як?» також активно використовується громадянами як інструмент для самодіагностики, пошуку фахової допомоги та опанування технік самозаспокоєння.

За даними соціологічних досліджень, понад 90% українців мали хоча б один із симптомів тривожного розладу, а 57% перебувають у зоні ризику розвитку ментальних порушень. Українці не мають звички звертатися до фахівця: 31% громадян не вважають свої проблеми достатніми для цього. Зараз це основний бар'єр на шляху звернення по психологічну допомогу. Так само, як здатність до адаптування, функціонування й навіть певного розвитку під час війни, перспективи повоєнного відновлення України значною мірою залежать

від рівня емоційної солідарності громадян та культури піклування про ментальне здоров'я. Психологічні проблеми нарастають непомітно, впливають на всі сфери життя та знижують здатність протистояти викликам. Програма реалізується у співпраці з МОЗ, МОН, Мінсоцполітики та міжнародними організаціями.

Програма стала ключовим національним інструментом формування культури турботи про психічне здоров'я. Її широке впровадження в усіх регіонах, залучення медичних працівників, створення навчальних програм і запуск цифрових сервісів свідчить про системний і довгостроковий підхід держави до цієї критично важливої сфери.

Міжнародна допомога є суттєвим доповненням до національних зусиль. Велику роль відіграють агентства Організації Об'єднаних Націй (ООН) через свої спеціалізовані агентства здійснює масштабну підтримку населення України, особливо в умовах гуманітарної кризи, спричиненої війною.

У додатку Є наведено ключові агентства ООН, що здійснюють гуманітарну, соціальну та економічну допомогу в Україні. Там міститься назва кожного агентства, його повну офіційну назву, а також короткий опис ключових напрямів діяльності в Україні. Наприклад, UNHCR зосереджується на захисті та підтримці внутрішньо переміщених осіб, UNICEF опікується потребами дітей та сімей, WFP забезпечує продуктовою допомогою, а WHO постачає ліки та підтримує медичні установи. Інші організації, як-от UNDP, UNFPA, FAO, ILO, IOM та ОСНА, займаються відновленням громад, підтримкою жінок, розвитком сільського господарства, працевлаштуванням, допомогою переселенцям і координацією гуманітарного реагування відповідно. Такий формат дозволяє чітко і наочно побачити, яку роль відіграє кожне агентство у подоланні наслідків війни та підтримці стійкості українського суспільства[33].

Усі ці агентства тісно співпрацюють із українськими міністерствами, обласними адміністраціями та громадськими організаціями. Їх діяльність координується у рамках Гуманітарного кластеру ООН в Україні. Агентства ООН відіграють надзвичайно важливу роль у подоланні гуманітарної кризи в Україні, забезпечуючи комплексну підтримку населенню у найрізноманітніших сферах — від продовольчої безпеки та охорони здоров'я

до захисту прав біженців і відновлення громад. Координація зусиль між агентствами, а також тісна співпраця з українськими державними структурами дозволяє оперативно реагувати на виклики, забезпечувати цільову допомогу та сприяти стабілізації вразливих територій. Таке широке охоплення проблем та гнучкість у наданні допомоги роблять програми ООН незамінними у системі соціального захисту під час воєнного стану та в умовах після кризового відновлення країни.

Також, серед міжнародної підтримки важливе місце займає міжнародний комітет Червоного Хреста (МКЧХ) разом із Товариством Червоного Хреста України (ТЧХУ) відіграють ключову роль у наданні гуманітарної допомоги в умовах збройного конфлікту на території України. Їхня діяльність охоплює надзвичайно широкі напрями: це забезпечення продуктами, гігієнічними засобами, медичним приладдям, а також підтримка евакуацій та організація тимчасового прихистку для внутрішньо переміщених осіб. Особливу увагу Червоний Хрест приділяє медичній допомозі — надає аптечки, мобільні клініки, проводить навчання з надання першої допомоги, а також підтримує систему охорони здоров'я в прифронтових регіонах. Важливим компонентом є психосоціальна підтримка, зокрема консультування, робота психологів, кризові гарячі лінії. Через МКЧХ також ведеться пошук зниклих безвісти та встановлення зв'язку між роз'єднаними членами родин. Завдяки широкій волонтерській мережі, яка налічує понад 10 тисяч осіб, Червоний Хрест забезпечує своєчасне реагування навіть у найскладніших умовах. Станом на 2024 рік допомогу організації отримали понад 8 мільйонів людей в Україні,

було евакуйовано понад 130 тисяч осіб, а психосоціальну підтримку — понад 100 тисяч постраждалих. Червоний Хрест діє відповідно до принципів нейтральності та гуманності, що дозволяє йому працювати як на підконтрольних, так і на тимчасово окупованих територіях, де інші гуманітарні організації часто не мають доступу. Його робота в Україні є прикладом ефективного поєднання міжнародного досвіду та місцевої волонтерської ініціативи в умовах повномасштабної гуманітарної кризи. У таблиці (табл.2.2.4) подано динаміку діяльності Червоного Хреста.

Табл.2.2.2

Динаміка діяльності Червоного Хреста (2022–2024)

Показник	Значення
Людей, які отримали гуманітарну допомогу	понад 8 млн осіб
Волонтерів ТЧХУ, залучених до реагування	понад 10 000 осіб
Евакуйованих осіб	понад 130 000 осіб
Осіб, які отримали першу допомогу або навчання	понад 500 000 осіб
Родини, які отримали психосоціальну підтримку	понад 100 000 осіб
Випадків пошуку зниклих осіб (МКЧХ)	понад 30 000 запитів

Побудовано за допомогою джерела інформації [32]

Отже, діяльність Червоного Хреста в Україні демонструє високу ефективність гуманітарного реагування в умовах воєнного конфлікту. Завдяки унікальному статусу, міжнародному досвіду та розгалуженій волонтерській мережі, організація змогла оперативно охопити мільйони людей, забезпечуючи базові потреби, медичну допомогу, психосоціальну підтримку та евакуацію з небезпечних регіонів. Її присутність як на підконтрольних, так і на тимчасово окупованих територіях забезпечує життєво важливу підтримку там, де інші структури часто не мають доступу. Червоний Хрест залишається одним із ключових гуманітарних акторів у захисті цивільного населення України, забезпечуючи сталість допомоги в умовах затяжної кризи.(див. Додатки І, Д).

Вони забезпечують фінансову підтримку, гуманітарну допомогу, тимчасове житло, психологічну допомогу, медичні послуги та доступ до освіти. ЄС реалізує програму «Єднання заради дії», яка охоплює підтримку місцевих громад, що приймають переселенців, та зміцнення соціальної інфраструктури. Важливими є також проекти Світового банку та USAID, які спрямовані на модернізацію системи соціального захисту, впровадження цифрових інструментів обліку та розподілу допомоги.

Оцінка ефективності державних та міжнародних програм підтримки населення України свідчить про їх вирішальну роль у пом'якшенні гуманітарної кризи, спричиненої війною. Державні програми забезпечили системну фінансову, соціальну та інституційну допомогу мільйонам громадян, насамперед внутрішньо переміщеним особам, малозабезпеченим верствам населення та постраждалим регіонам. Водночас міжнародні ініціативи, зокрема діяльність агентств ООН, Червоного Хреста, МОМ, ЮНІСЕФ та платформи United24, доповнили національні зусилля, забезпечуючи швидке реагування, доступ до життєво необхідних ресурсів, відновлення інфраструктури та захист прав людини. Співпраця між державними структурами та міжнародними партнерами стала запорукою більш широкого охоплення, адресності допомоги й адаптації до змінюваних потреб населення. Висока прозорість, звітність і результативність багатьох програм засвідчують, що в умовах надзвичайних викликів система соціального захисту, спільно з міжнародною підтримкою, здатна ефективно діяти та забезпечувати базові стандарти життя мільйонам українців (див. Додаток Е).

Аналіз функціонування системи соціального захисту в умовах війни.

Воєнний конфлікт стає жорстким випробуванням для системи соціального захисту. Основною проблемою стала необхідність швидкої адаптації державних механізмів до різкого зростання кількості громадян, які

потребують допомоги. Внутрішньо переміщені особи, сім'ї загиблих, особи з інвалідністю, діти-сироти та інші соціально вразливі групи стали основними реципієнтами підтримки, що вимагало перегляду пріоритетів у роботі органів соціального захисту. Система соціального захисту зазнала надмірного навантаження. Традиційні механізми, розраховані на мирний час, виявилися неефективними в умовах великомасштабного переміщення населення, знищення інфраструктури та обмеженого доступу до адміністративних послуг. Однією з ключових проблем стала нестача фінансових ресурсів: бюджет держави був перерозподілений на користь сектору безпеки та оборони, що обмежило можливості для розширення соціальних програм. Окремі територіальні громади, які прийняли велику кількість переселенців, не мали достатнього фінансування для забезпечення базових потреб. Разом з тим, війна спричинила активізацію цифрової трансформації системи соціального захисту. Запровадження електронних заявок, автоматизація процесів, використання онлайн-платформ (зокрема “єДопомога” та “Дія”) дозволили частково компенсувати фізичну недоступність установ. Ці кроки стали вимушеним, але ефективним інструментом модернізації, хоча водночас виключили із системи значну частину населення, що не мало доступу до інтернету або цифрових навичок.

Ще одним викликом стало кадрове виснаження системи: частина працівників була мобілізована, частина евакуйована або змушена працювати в екстремальних умовах. Це ускладнило якісне обслуговування громадян і сприяло появі затримок у виплатах та обробці заяв. Бюрократичні бар'єри також залишалися, особливо для осіб, які втратили документи або не могли підтвердити свій статус офіційно. Попри зазначені труднощі, варто відзначити роль громадянського суспільства та міжнародних організацій, які частково компенсували нестачу державного реагування. Волонтерські ініціативи та міжнародні програми гуманітарної підтримки стали критично важливими для

забезпечення найнагальніших потреб населення в зонах активних бойових дій та в регіонах, що приймають ВПО.

З початком повномасштабної війни в Україні державні інституції соціального захисту опинилися в умовах жорстокого випробування. Функціонування управлінь соціального захисту, центрів зайнятості та інших ключових структур зазнало суттєвих змін як в організаційному, так і в технічному вимірі. У перші місяці війни значна частина територіальних органів соціального захисту була змушена тимчасово зупинити роботу або

переїхати в безпечні регіони. Працівники втрачали доступ до фізичних архівів і технічних ресурсів, що унеможливлювало обробку заяв і запитів. Паралельно зростала кількість людей, які зверталися за допомогою, особливо серед внутрішньо переміщених осіб, сімей з дітьми, людей з інвалідністю. Це спричинило надзвичайне навантаження на персонал і систему загалом.

Центри зайнятості були змушені своєчасно адаптуватися до нових умов. Багато з них запровадили дистанційні форми обслуговування, зокрема онлайн-реєстрацію безробітних і проведення консультацій через інтернет. Програми перекваліфікації також набули нового значення — вони стали інструментом швидкої адаптації переселенців до нових умов ринку праці. Однак ці зрушення мали і зворотній бік: частина громадян, особливо в сільській місцевості чи з обмеженим доступом до цифрових технологій, виявилась фактично виключеною з процесу отримання послуг. Органи місцевого самоврядування, які в рамках децентралізації отримали повноваження у сфері соціального захисту, у багатьох випадках виявилися більш гнучкими. Саме вони стали першою точкою контакту для людей, що втратили дім або засоби до існування. Але ресурси багатьох громад виявилися недостатніми для покриття потреб, що різко зросли. Це посилює нерівномірність у доступі до соціальної допомоги між різними регіонами. Однією з ключових змін стало активне впровадження цифрових інструментів, таких як державний портал “єДопомога” або функціонал “Дії” для подачі заяв на виплати. Це значно

прискорило обробку документів та мінімізувало ризики корупції, однак водночас ускладнило доступ до допомоги для осіб, які не мали необхідних цифрових навичок чи документів, втрачених унаслідок війни.

Табл.2.3.1

Динаміка роботи державних інституцій соціальної сфери (2022–

Сфера	Показник / Діяльність				
Центри зайнятості	Зареєстровані безробітні	~200 тис. осіб	,5 тис. (01.01), 112,3 тис. (01.08)	96 тис.	94 тис.
	Осіб, які отримали послуги	~600 тис. осіб	664,6 тис. осіб	Дані уточнюються	Дані уточнюються
	Працевлаштовані особи	~250 тис. осіб	295 тис. осіб	Дані уточнюються	Дані уточнюються
	Осіб на професійному навчанні	~30 тис. осіб	32,9 тис. осіб	~50 тис. осіб	Дані уточнюються
	Видано ваучерів на навчання	~15 тис. осіб	18,1 тис. осіб	План: 100 тис. осіб	Дані уточнюються
	Отримали мікрогранти	~8 тис. осіб	~10 тис. осіб	План: 15 тис. осіб	Дані уточнюються
	Компенсації роботодавцям за працевлаштування ВПО	~10 тис. осіб	14 тис. осіб	План: 50 тис. осіб	Дані уточнюються
Органи соціального захисту	Видатки на соціальні виплати	~450 млрд грн	~470 млрд грн	476,8 млрд грн	94,3 млрд грн
	Видатки на пенсії	~270 млрд грн	~273,7 млрд грн	271,9 млрд грн	53,5 млрд грн
	Видатки на малозабезпечені родини	~11,4 млрд грн	~11,4 млрд грн	20,2 млрд грн	3,5 млрд грн
	Видатки на субсидії	~35,4 млрд грн	~35,4 млрд грн	49,9 млрд грн	15,0 млрд грн
	Видатки на осіб з інвалідністю	~3,4 млрд грн	~3,4 млрд грн	6,7 млрд грн	0,6 млрд грн
Соціальні служби	Кількість багатодітних сімей	~320 тис. сімей	~320 тис. сімей	324,8 тис. сімей	Дані уточнюються
	Діти-сироти та позбавлені батьківського піклування	~60 тис. дітей	~60 тис. дітей	61 932 дитини	Дані уточнюються
	Діти, постраждали від війни	~300 тис. дітей	~300 тис. дітей	369,8 тис. дітей	Дані уточнюються

	Патронатні родини	~400 родин	~400 родин	444 родини	Дані уточнюються
--	-------------------	------------	------------	------------	------------------

Побудовано за [28,29]

Аналізуючи можна сказати, що у період з 2022 по 2025 рік державні соціальні інституції України зазнали суттєвих змін у зв'язку з повномасштабною війною, економічними викликами та зростанням потреб населення в підтримці. Центри зайнятості поступово трансформувалися з установ, що лише реєструють безробіття, у структури, які активно сприяють працевлаштуванню, перекваліфікації та розвитку малого бізнесу. Хоча кількість зареєстрованих безробітних зменшилась, це не завжди свідчить про зростання зайнятості — важливу роль зіграли фактори виїзду громадян за кордон, мобілізації та тіньової економіки. Органи соціального захисту суттєво збільшили обсяги допомоги для вразливих категорій населення: малозабезпечених родин, осіб з інвалідністю, ВПО та пенсіонерів. Видатки на соціальні виплати зросли, що свідчить про розширення функціоналу держави як гаранта базової безпеки громадян. Зростає й кількість програм підтримки сімей із дітьми, особливо тих, хто постраждав від війни. У цілому, державна соціальна система України демонструє інституційну стійкість, здатність адаптуватися до кризових умов і впроваджувати нові підходи у сфері зайнятості, соціального супроводу та захисту населення. Це дозволяє не лише зберігати соціальну стабільність, а й підтримувати громади в умовах тривалого воєнного конфлікту.

У відповідь на виклики, спричинені війною, система соціального захисту України почала активно переходити до цифрових форм надання послуг. Цифровізація стала не просто модернізацією, а критично необхідною умовою виживання державного управління в умовах, коли фізичний доступ до органів влади був обмежений або взагалі неможливий. Одним із ключових інструментів став мобільний застосунок “Дія”, який надає громадянам можливість подати заяви на отримання соціальної допомоги, зокрема допомоги внутрішньо переміщеним особам, одноразових виплат, компенсацій

тощо. Завдяки “Дії” значна частина процесів була переведена в автоматичний режим, що дозволило зменшити кількість черг, контактів між людьми в умовах воєнної небезпеки та пришвидшити процедури розгляду заяв. Паралельно

запрацювала платформа “єДопомога”, де громадяни можуть подати онлайн-заявки на грошову чи натуральну допомогу, а також запропонувати допомогу іншим. Цей портал став містком між державою, громадянами та волонтерами, створивши нову модель соціальної взаємодії в цифровому просторі. Проте впровадження цифрових послуг супроводжувалося низкою викликів. Передусім це цифрова нерівність: особи похилого віку, жителі сільських територій або люди, які втратили свої пристрої та документи під час евакуації, часто не могли скористатися новими інструментами. Крім того, обмеження верифікаційних можливостей для людей без доступу до банківських систем або мобільного зв’язку створювало додаткові труднощі.

Дослідження впливу війни на зростання кількості користувачів застосунку «Дія» (2020-2025 р. р.) зображено на (рис.2.3.1).

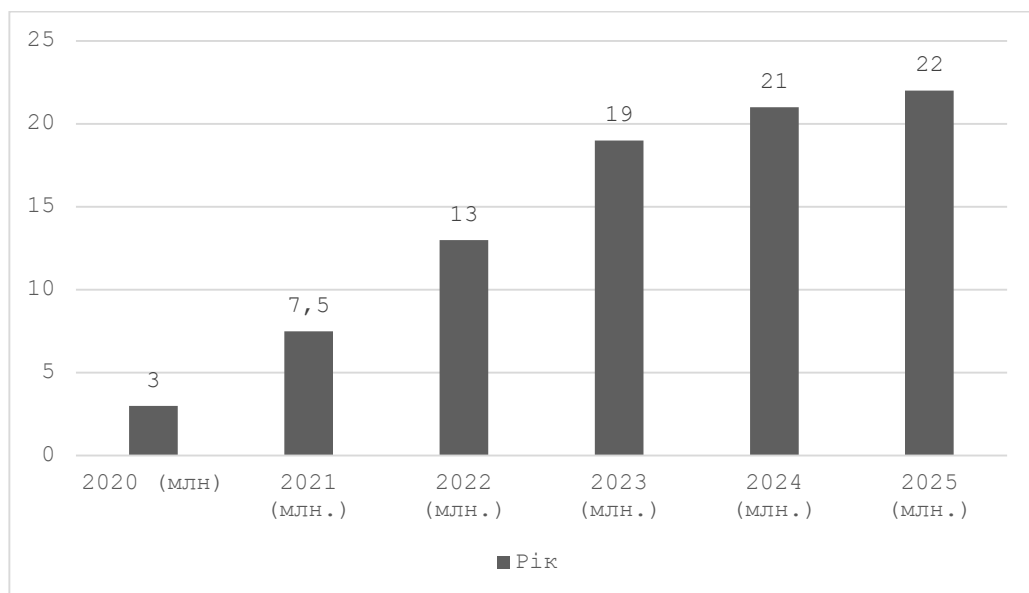

Рис.2.3.1 Зростання кількості користувачів застосунку «Дія»

Побудовано за [30]

Діаграма наглядно демонструє стрімке зростання цифровізації державних послуг в Україні протягом останніх п’яти років. Починаючи з 3 мільйонів користувачів у 2020 році — на старті запуску застосунку —

кількість користувачів збільшилась більш ніж у 7 разів, сягнувши понад 22 мільйонів у 2025 році. Цей приріст свідчить про високу довіру населення до цифрових сервісів та успішну реалізацію державної стратегії «Держава в смартфоні».

Розширення функціоналу «Дії» — від базових документів до комплексних соціальних, медичних і фінансових послуг — значно спростило взаємодію громадян з державними інституціями.

Таким чином, «Дія» стала ключовим інструментом цифрової трансформації в Україні, забезпечуючи мільйонам українців швидкий, зручний та прозорий доступ до державних послуг, навіть в умовах війни та кризи. Цифровізація продемонструвала свою ефективність як інструмент оперативного реагування на кризові ситуації. Завдяки електронним системам держава зберегла контроль над ключовими процесами соціального захисту, змогла зменшити бюрократичне навантаження та частково підвищити прозорість розподілу допомоги. Цей досвід стане фундаментом для подальшого розвитку соціальної політики в Україні у повоєнний період.

Попри спроби держави адаптувати систему соціального захисту до умов воєнного часу, на практиці виникало багато системних проблем, які суттєво ускладнили доступ вразливих категорій населення до соціальної підтримки. Однією з ключових перешкод залишилася надмірна бюрократизація процедур. Навіть із впровадженням цифрових інструментів велика частина процесів і надалі вимагала значного обсягу підтверджувальних документів, довідок та перевірок, що було особливо проблематично в умовах, коли люди втратили документи або були змушені терміново евакуюватися. Затримки у розгляді заяв на соціальні виплати стали однією з найболючіших тем для населення. Через зростання кількості звернень, нестачу кадрів у соціальних службах та технічні обмеження, обробка заяв могла тривати кілька тижнів або навіть місяців. Це особливо критично для тих категорій осіб, які опинилися в умовах гуманітарної кризи — без житла, засобів до існування чи медичної допомоги. Відсутність чітких строків обробки заяв у ряді випадків призводила до

соціального напруження і втрати довіри до державних інституцій. Ще однією масштабною проблемою стала нестача фінансових ресурсів. Частина запланованих соціальних програм була заморожена або обмежена через перерозподіл державного бюджету на потреби оборони. Місцеві громади,

особливо в західних регіонах України, що прийняли велику кількість переселенців, не мали можливості повною мірою фінансувати потреби населення. У результаті багато осіб залишались або без допомоги, або отримували її нерегулярно та в недостатньому обсязі.

Сукупність цих факторів вказує на глибоку потребу у реформуванні підходів до адміністрування соціального захисту, зокрема шляхом дерегуляції, автоматизації, збільшення прозорості та гарантованого державного фінансування. Високий рівень бюрократії, неефективна обробка заяв та критична нестача фінансування гальмують модернізацію економіки та інноваційний розвиток. Усунення цих проблем потребує не лише реформ, а й цифровізації процесів, прозорого регулювання та активної інформатизації.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ ПОКРАЩЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В ЧАСИ ВІЙСЬКОВОГО КОНФЛІКТУ

3.1 Світовий досвід у подоланні кризових ситуацій соціального захисту

У часи воєнних конфліктів особливо гостро постає питання соціального захисту населення. Війна супроводжується масштабними переміщеннями людей, загибеллю та пораненнями, руйнуванням інфраструктури, падінням рівня життя. У таких умовах роль держави в організації соціальної підтримки стає критично важливою. Ефективні системи соціального захисту можуть зменшити людські страждання, зберегти соціальну стабільність і забезпечити відновлення суспільства після завершення бойових дій. Досвід різних країн, що стикались із війною, свідчить про різні підходи до вирішення цих проблем.

Світовий досвід подолання кризових ситуацій у сфері соціального захисту під час воєнного часу демонструє важливість швидкої адаптації державної політики, гнучкості у підходах та пріоритетності підтримки найбільш уразливих груп населення. У таких умовах соціальний захист набуває не лише економічного, а й гуманітарного значення, оскільки спрямований на збереження людського потенціалу, зменшення соціальної напруги та відновлення базових умов життя. Особливо ефективними були цифрові механізми реєстрації та виплат, які дозволяли оперативно охоплювати широкі верстви населення. Міжнародні організації, зокрема ООН, ЮНІСЕФ та Міжнародний Червоний Хрест, відігравали важливу роль у підтримці національних урядів як ресурсно, так і технічно. Крім прямої допомоги, значну увагу приділяли підтримці систем охорони здоров'я, психологічної реабілітації, забезпеченню житлом та доступу до освіти.

У Фінляндії під час Зимової війни 1939–1940 років та подальших подій Другої світової війни втратила значну частину територій, зазнала масштабних людських втрат і змушена була евакуювати сотні тисяч своїх громадян. Незважаючи на складні умови, фінський уряд зміг організувати

ефективну систему підтримки внутрішньо переміщених осіб, яким надавали житло, землю і матеріальну допомогу для початку нового життя. Особливо вразливими виявилися діти: десятки тисяч було евакуйовано до безпечніших регіонів або навіть за кордон. Для вдов, інвалідів війни та сиріт було запроваджено спеціальні пенсії та грошову підтримку. Продукти харчування видавалися за картками, а найменш захищені групи населення отримували пріоритет у постачанні. Завдяки централізованій координації дій, солідарності суспільства і підтримці з боку місцевих громад, Фінляндія змогла зберегти соціальну стійкість навіть в умовах катастрофічних втрат.

Ізраїль з моменту свого створення у 1948 році перебуває в умовах постійної військової загрози. Це спонукало державу створити особливу систему соціального захисту, яка поєднує в собі як превентивні заходи, так і оперативне реагування під час конфліктів. Під час військових операцій, обстрілів чи терористичних атак громадяни мають доступ до безкоштовної медичної допомоги, психологічної підтримки, компенсацій за пошкоджене майно. Родини військових, особливо загиблих чи поранених, отримують фінансову допомогу, пільги на навчання для дітей, додаткові можливості для працевлаштування. Значну роль відіграє місцеве самоврядування, волонтерські організації та добровільні фонди, які допомагають координувати надання допомоги постраждалим. Усе це дозволяє країні оперативно реагувати на соціальні наслідки конфліктів, підтримуючи не лише постраждалих, а й загальну довіру громадян до держави.

Німеччина після завершення Другої світової війни опинилась у стані майже повного колапсу. Мільйони людей були переміщеними особами, інфраструктура — зруйнована, населення — деморалізоване. Проте саме в цей період розпочалося формування сучасної соціальної держави. Уряд, за підтримки міжнародної спільноти (особливо в межах Плану Маршалла), впровадив програму соціального страхування, що охоплювала медичне

обслуговування, пенсійне забезпечення, допомогу по безробіттю та соціальну підтримку багатодітних сімей. Для ветеранів, інвалідів війни, родин загиблих було розроблено окремі програми, включно з забезпеченням житлом, реабілітацією та професійною підготовкою. Систему вдосконалювали упродовж десятиліть, і вона стала основою "німецького економічного дива", що вивело країну з повоєнної розрухи до одного з лідерів Європи.

Закінчення В'єтнамської війни у 1975 році стало поворотним моментом у історії країни, яка опинилась у надзвичайно важкому стані: мільйони загиблих, поранених, сиріт, зруйнована економіка. Соціальний захист став однією з головних державних політик. Влада централізовано створювала програми реінтеграції ветеранів, надаючи їм статус, житло, пільги та професійне навчання. Родини загиблих військових отримали фінансову допомогу, право на безкоштовну освіту для дітей, медичне обслуговування. Окремою проблемою стала необхідність догляду за людьми, постраждалими від дії хімічної зброї, зокрема "агента оранж". Уряд створив спеціальні лікувальні центри, програми реабілітації та соціальної інтеграції для постраждалих та їхніх нащадків. Завдяки такому підходу країна змогла поступово стабілізувати ситуацію та зберегти соціальну єдність.

У сучасному світі війни та збройні конфлікти мають серйозні соціальні наслідки, особливо для вразливих категорій населення. У відповідь на ці виклики різні країни запроваджують спеціальні програми соціального захисту, спрямовані на підтримку постраждалих, забезпечення базових потреб, реінтеграцію та відновлення. Порівняння міжнародного досвіду дає змогу виявити ефективні моделі та підходи, які можуть бути корисними для адаптації в Україні. У (див. Додаток Є) де подано огляд ключових соціальних заходів, які впроваджувалися в різних країнах під час воєнних дій або конфліктів.

Соціальний захист під час війни — це не лише питання гуманності, а й основа національної безпеки. Досвід країн, що успішно пройшли через військові конфлікти, демонструє, що головними чинниками ефективної системи є оперативне реагування, законодавча база, політична воля, залучення громадянського суспільства та міжнародних партнерів. Фінляндія, Ізраїль, Німеччина, В'єтнам і Україна показують різні моделі, але всі вони засвідчують, що у складних умовах можна й потрібно створювати сильну соціальну політику. Україна має унікальний шанс, спираючись на цей досвід, вибудувати

власну систему соціального захисту, яка не лише допоможе подолати наслідки війни, а й стане запорукою стійкого розвитку в майбутньому.

3.2 Перспективи розвитку соціального захисту в Україні

Сучасна система соціального захисту в Україні перебуває у процесі глибоких змін, викликаних як зовнішніми обставинами, насамперед війною, так і внутрішніми потребами у підвищенні ефективності та справедливості соціальної підтримки. В умовах масового переміщення населення, втрати джерел доходів, зростання кількості людей, що потребують допомоги, перед державою постає завдання не лише зберегти наявні механізми, а й докорінно їх реформувати. Основним напрямом розвитку є цифровізація. Вже зараз багато процесів переведені в електронний формат: оформлення допомоги, перевірка даних, комунікація з органами соціального захисту. Це суттєво спрощує доступ до послуг, мінімізує ризики зловживань і скорочує витрати бюджету. Також важливою тенденцією є перехід до адресного підходу в наданні допомоги. Якщо раніше соціальні виплати часто надавались широким категоріям населення без врахування конкретного фінансового стану людини, то нині в

пріоритеті стає підтримка тих, хто справді цього потребує. Використання автоматизованих систем перевірки доходів і майнового стану дозволяє об'єктивніше визначати одержувачів.

У центрі уваги реформ також пенсійна система. В Україні досі домінує солідарна модель, яка в умовах старіння населення та трудової міграції стає все менш ефективною. Запровадження обов'язкового накопичувального рівня пенсій дозволить громадянам формувати власні заощадження на старість, а державі — зменшити тиск на бюджет. Ще одним важливим аспектом є розвиток соціальних послуг. Йдеться не лише про виплати, а й про підтримку у вигляді психологічної допомоги, реабілітації, догляду за людьми з інвалідністю, самотніми літніми людьми, ветеранами. Держава поступово переходить до моделі, де соціальні послуги можуть надаватися як державними, так і недержавними організаціями на умовах соціального замовлення. У тісному зв'язку з соціальним захистом перебуває ринок праці. Українська політика у цій сфері спрямована на те, щоб допомогти людям не тільки отримати тимчасову допомогу, а й повернутися до активної економічної діяльності. Це досягається через програми професійного навчання, перекваліфікації, підтримки малого бізнесу, особливо для внутрішньо переміщених осіб.

Удосконалення системи соціального захисту в Україні вимагає впровадження глибоких структурних змін у бюджетно-податковій політиці, а також модернізації державного управління й покращення якості прогнозування соціально-економічного розвитку країни на середньострокову перспективу. Для ефективного реформування соціальної сфери необхідні оперативні дії з боку держави, спрямовані на активізацію участі недержавних інституцій, що дозволить знизити навантаження на державні ресурси. Одночасно виникає потреба у створенні чіткої концепції соціальної політики України, яка стане базою для подальших перетворень у системі соціального захисту, зокрема в частині фінансування. Це передбачає переоцінку кількості бюджетних соціальних програм та їх відповідності актуальним викликам,

удосконалення нормативів соціальних витрат, а також формування механізмів для заохочення недержавного сектору до фінансування окремих напрямків соціальної підтримки. Важливим також є перегляд підходів до планування

бюджетних видатків у соціальній сфері з метою підвищення їх ефективності та результативності.

У перспективі, після завершення війни, система соціального захисту відіграватиме ключову роль у процесах відновлення. Вона має стати опорою для мільйонів українців, які постраждали фізично, психологічно або економічно. Досвід країн Європейського Союзу свідчить, що ефективна соціальна політика — це не лише витрати, а й інвестиція в соціальну згуртованість, довіру до держави і стабільність суспільства. Україна має всі шанси побудувати сучасну модель соціального захисту — відкриту, ефективну, чутливу до потреб громадян і сумісну з європейськими стандартами.

ВИСНОВКИ

Отже, соціальний захист завжди був і залишається ключовим чинником у процесі суспільного та державного розвитку. У сучасних умовах ця сфера набула особливого значення, адже держава повинна зосередити максимум уваги на підтримці найбільш уразливих верств населення. Розгортання повномасштабної війни на території України істотно вплинуло на функціонування системи соціального захисту. Активні бойові дії спричинили різке зростання потреб у соціальній допомозі, що, у свою чергу, призвело до збільшення відповідних державних витрат. Очікується, що в найближчому майбутньому потреба у фінансуванні цієї сфери лише зростатиме, адже кількість громадян, які потребують підтримки з боку держави, продовжує збільшуватись. У зв'язку з цим перед державою постає надзвичайно важливе завдання — забезпечити належний рівень соціального захисту під час війни, а також сформуванню стратегію подальшої модернізації й систематизації цієї сфери в післякризовий період.

У підсумку проведеного дослідження на тему «Соціальний захист вразливих груп населення в умовах військових конфліктів» можна зробити висновок, що в умовах масштабної гуманітарної кризи, спричиненої війною, соціальний захист набуває особливо важливого значення як інструмент підтримки базових прав людини, соціальної стабільності та запобігання зростанню соціальної напруги. Теоретичне осмислення понять соціального захисту дозволяє глибше зрозуміти його роль не лише як системи допомоги, а як механізму, що забезпечує виживання, реінтеграцію та гідність людей у періоди нестабільності. Вразливі групи населення — внутрішньо переміщені особи, люди з інвалідністю, літні особи, самотні матері, безробітні, діти, сім'ї військовослужбовців та ветеранів — потребують цілеспрямованої політики захисту, яка враховує їхні особливі потреби та умови життя.

Аналіз функціонування системи соціального захисту в Україні в умовах військового конфлікту показав, що попри низку позитивних зрушень, таких як розширення програм екстреної допомоги, використання цифрових

сервісів, залучення міжнародної допомоги та участь волонтерського сектора, існують суттєві структурні проблеми. До них належать нестача ресурсів, неефективне бюджетне планування, фрагментарність програм, бюрократичні бар'єри та недостатнє залучення громад до формування соціальної політики. Відсутність єдиної концепції соціального захисту, що враховує потреби населення саме в умовах війни, ускладнює реалізацію системного підходу до підтримки людей.

Разом з тим дослідження підтвердило, що Україна має потенціал до покращення ситуації завдяки впровадженню інституційних реформ, зокрема посиленню ролі громад та територіальних громад у наданні допомоги, залученню недержавного сектора до фінансування й реалізації соціальних програм, реформуванню бюджетно-податкової політики, а також створенню єдиного інформаційного простору, який дозволяє вчасно й точно ідентифікувати потреби отримувачів допомоги. Прогрес також можливий за рахунок чіткої координації між центральними та місцевими органами влади, динамічного прогнозування соціально-економічної ситуації та формування гнучкої, адаптивної нормативної бази, здатної реагувати на зміну безпекового середовища.

Таким чином, соціальний захист вразливих груп населення в умовах військових конфліктів потребує системного, стратегічного підходу, який базується на принципах гуманності, адресності та взаємодії державних і недержавних акторів. Його ефективне функціонування є запорукою соціальної згуртованості, збереження гідності громадян та відновлення країни у післявоєнний період.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

авлюк Т. І., Юрчик І.Б. Система соціального захисту найбільш вразливих груп

н

акон України «Про соціальні послуги» від 17 січня 2019 р. №2671. – VIII. –

У

Вістерство соціальної політики України. (2024). Офіційна інформація щодо

ВПО та програм підтримки. URL: <https://www.msp.gov.ua>

ро особливості виплати та доставки пенсій, грошових допомог на період

введення воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від

й

итання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і

начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану:

Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 р. № 168; станом на

2

які питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним

особам: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 р. № 332; станом

У

Р

Е

о затвердження Порядку компенсації витрат за тимчасове розміщення

перебування) внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів

України від 19.03.2022 р. № 333; станом на 29.12.2023. URL:

У

Р

Е

які питання використання коштів для задоволення потреб евакуйованих осіб

та осіб, які проживають в деокупованих населених пунктах: Постанова

Кабінету Міністрів України від 21.10.2022 р. № 1195; станом на 10.08.2023.

н

ро внесення змін до деяких законів України щодо надання соціальних послуг

разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її

У

Р

соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII; станом на

У

н

н

н

н

ро правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII

:

и

зміниться фінансування соцзахисту у 2024 році. Бухгалтерія. Платформа

Б

Ю

онституція України від 28.06.1996 р. No 254к/96-ВР / Верховна Рада України.

ж

митренко Е. С. Особливості фінансового, правового та організаційного забезпечення соціального забезпечення соціального громадян в умовах євроінтеграції України. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2022. С. 234-242.

нчук С.М. Правовідносини соціального забезпечення: суб'єкти, зміст, об'єкти. Львів. 2015. С. 421 .

ндронік О.Л., Макогін О.І. Нормативно-правове забезпечення системи

М

В

HYPERLINK "https://oblikbudget.com.ua/news/71386-yak-zminitsya-finansuvannya-

В

А

t

B

S

Z

Варналій З.С. Особливості соціальної безпеки людини в умовах війни та воєнного відновлення. *Економічний вісник університету. Збірник наук.*

Н

іс українська на програма ментального здоров'я «Ти як?». URL:

S

M

t

U

В

К

У

і

О

С

Соціальні видатки: що й чому фінансувала держава у 2023 році та що зміниться

В
У

П

С

Н

В

Дія» увійшла до рейтингу 200 найкращих винаходів 2024 року за версією Time.

Ж

2

34

1

В

П

Н

О

Р

У

Г

Е

Т

В

К

О

Д

Ж

О

Д

О

О

О

О

О

О

О

О

О

О

О

О

О

О

О

О

О

О

О

О

О

О

О

О

гуманітарне реагування Українського Червоного Хреста. URL:

HYPERLINK "https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3853235-socialni-vidatki-so-i-

Андюк С. Забезпечення соціальної безпеки в умовах воєнного стану: зарубіжний досвід. *Науковий вісник: Державне управління*. 2024. С.329-240.

Федорович І. М. Соціальний захист населення в умовах воєнного стану: сучасний стан та перспективи розвитку. *Економічна наука*. 2024. С. 161-167.

Фрегельський А. Вимушені переселенці: стан, проблеми, перспективи. *Інформаційно-реферативний бюлетень (Додаток до журналу «Україна: події,*

виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам

ОН оцінила наслідки російського вторгнення для українців. У 65%

домогосподарств

впали

доходи.

URL:

інфін представляє інтерактивний дашборд видатків держбюджету за останні 3

р

о

к

иплати переселенцям і ветеранам збільшать: про що йдеться у проекті

и

д

е

оціальний бюджет-2025: збільшення витрат на розвиток соціальних послуг та

р

л

в

ж

я

и

о

х

ю

о

д

в

ж

а

е

н

т

я

н

д

а

р

у

х

о

и

и

4

в

т

р

з

с

и

и

и

и

и

и

и

HYPERLINK

"<https://focus.ua/uk/economics/593570-viplati-pereselencyam-i->

ельник К.Ю. Соціально-правовий захист працівників органів внутрішніх справ (проблеми теорії та практики). Харків. 2003. С. 70–71.

Загрози та чинники формування соціального захисту населення під час
воєнного стану

Категорії	Конкретні загрози/чинники	Наслідки/Вплив на соціальний захист	Можливі напрями реагування
Воєнні загрози	Збройна агресія РФ, бойові дії, окупація територій	Втрата житла, життя, здоров'я, внутрішнє переміщення, руйнування інфраструктури	Евакуація, тимчасове розміщення, гуманітарна допомога, медичне забезпечення
Демографічні загрози	Високий рівень смертності, депопуляція, міграція (внутрішня і зовнішня), зменшення народжуваності	Зменшення трудових ресурсів, послаблення економіки, демографічна криза	Соціальна підтримка сімей, стимулювання народжуваності, підтримка мігрантів
Економічні чинники	Безробіття, зниження доходів населення, руйнування підприємств, інфляції	Погіршення добробуту, зростання потреби у соціальній допомозі	Створення програм підтримки безробітних, пільги для бізнесу
Соціальні загрози	Соціальне розшарування, зростання бідності, порушення доступу до освіти та медицини	Соціальна напруга, зниження якості життя	Програми адресної допомоги, онлайн-освіта, мобільні медичні бригади
Психологічні загрози	Посттравматичний синдром, стрес, тривожність, втрата почуття безпеки	Психологічне виснаження населення, особливо дітей і ветеранів	Створення центрів психологічної підтримки, гарячі лінії
Правові чинники	Обмеження конституційних прав під час воєнного стану, нерівномірне застосування законодавства	Зменшення довіри до держави, порушення прав	Збереження правозахисного моніторингу, чітке регламентування дій у надзвичайних умовах
Міжнародні чинники	Міжнародна допомога, вплив глобальних організацій (ООН, ЄС, НАТО)	Зовнішнє фінансування, гуманітарна допомога, міжнародний тиск на агресора	Активізація дипломатії, ефективне залучення міжнародної допомоги

Побудовано за допомогою джерела інформації [23]

ХТО МОЖЕ ПОДАТИ ЗАЯВКУ В ЄОСЕЛІ ВЖЕ СЬОГОДНІ:**ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІ**

ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІ ЗБРОЙНИХ СИЛ ЗА КОНТРАКТОМ, СБУ, СЛУЖБИ ЗОВНІШНЬОЇ РОЗВІДКИ ГОЛОВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВІДКИ МІНОБОРОНИ, НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ, ДЕРЖПРИКОРДОНСЛУЖБИ, УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ, ДЕРЖСПЕЦЗВ'ЯЗКУ, ДЕРЖТРАНССЛУЖБИ, ВІЙСЬКОВІ ПРОКУРОРИ ОФІСУ ГЕНЕРАЛЬНОГО ПРОКУРОРА, ПРАЦІВНИКИ ДСНС, СПІВРОБІТНИКИ СЛУЖБИ СУДОВОЇ ОХОРОНИ, ОСОБИ НАЧАЛЬНИЦЬКОГО СКЛАДУ УПРАВЛІННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ НАЦІОНАЛЬНОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО БЮРО, ПОЛІЦЕЙСЬКІ ТА ЧЛЕНИ ЇХ СІМЕЙ

МЕДПРАЦІВНИКИ

МЕДИЧНІ ПРАЦІВНИКИ — ФАХІВЦІ ТА ПРОФЕСІОНАЛИ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ДЕРЖАВНОЇ ТА КОМУНАЛЬНОЇ ФОРМИ ВЛАСНОСТІ

ПЕДПРАЦІВНИКИ

ПЕДАГОГІЧНІ ПРАЦІВНИКИ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ДЕРЖАВНОЇ ТА КОМУНАЛЬНОЇ ФОРМИ ВЛАСНОСТІ

НАУКОВІ ПРАЦІВНИКИ

НАУКОВІ ТА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРАЦІВНИКИ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ Й НАУКОВИХ УСТАНОВ ДЕРЖАВНОЇ АБО КОМУНАЛЬНОЇ ФОРМИ ВЛАСНОСТІ

Оселя

доступна іпотека від держави

📈 Результати за рік роботи програми

Видано

3641 кредит

💰 на 5,2 млрд ₴

За типом нерухомості

2478 🏠 вторинний ринок

1163 🏗️ у забудовника

Кредити під **3%** отримали

2577 🛡️ військовослужбовців та силовиків

420 🎓 педагогів

369 🩺 медиків

55 🧑‍🔬 науковців

Топ-регіонів, в яких отримали кредит

980 🇺🇦 Київська обл.

552 🇺🇦 Київ

214 🇺🇦 Рівненська обл.

210 🇺🇦 Волинська обл.

Кредити під **7%** отримали 🧑💰 204 українців без власного житла, 14 ВПО та 2 ветерани

МІНІСТЕРСТВО
ЕКОНОМІКИ
УКРАЇНИ

Міністерство
цифрової трансформації
України

УКРФІНКИТЛО

Дія

Огляд використання програми «єОселя»

Параметр	Значення
Загальна кількість кредитів (до	
Загальна сума кредитів	26,975 млрд. грн.
Кількість кредитів у 2023	6 073 (9 млрд. грн.)
Кількість кредитів у 2024	8 717 (14,6 млрд. грн.)
Кількість кредитів у 2025 (до квітня)	1 583 (2,9 млрд. грн.)
Регіони з найбільшою кількістю кредитів	Київська обл. (4 387), Київ (3 311), Львівська обл. (954)
Тип ринку	Вторинний — 10 728, Первинний — 5 288 (з них 1 043 — будівництво)
Категорії позичальників у 2024	Військові — 49%, Без житла — 27%, Медики — 8%, Інші — 16%
Середня сума кредиту (2024)	1,7 млн. грн.
Середня площа житла	56,5 кв. м
Середній вік позичальників	35 років
Середня площа на члена сім'ї	29,1 кв. м
Банки-учасники	Ощадбанк (44%), ПриватБанк (30%), Укргазбанк (23%)
Схвалені заявки (до 02.2024)	~1% з 576 тис. поданих

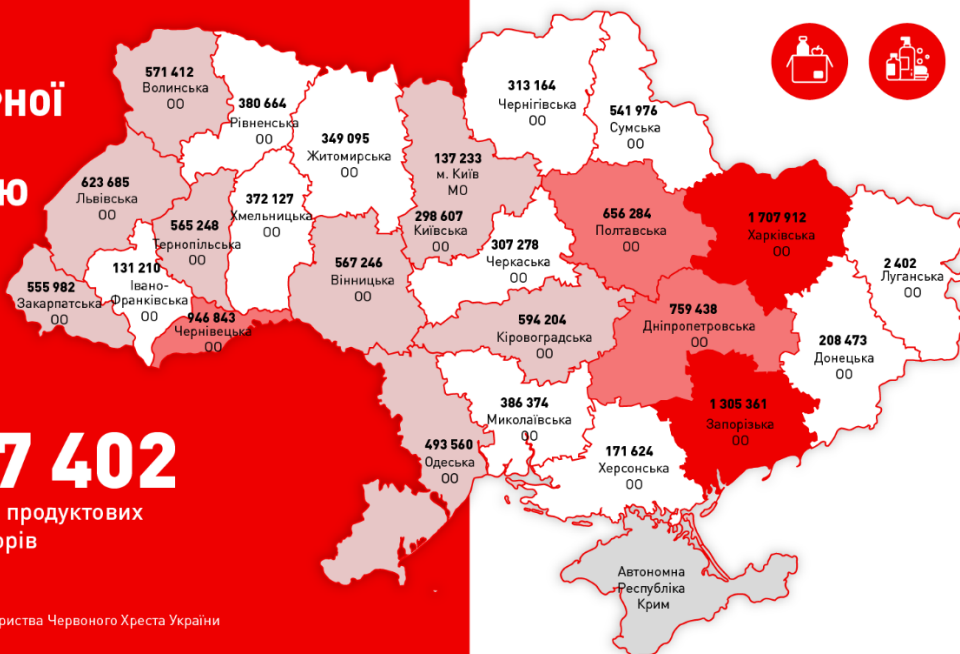
КАРТА ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ НАСЕЛЕННЮ

12 947 402

Кількість виданих продуктових
та гігієнічних наборів

ОО* обласна організація Товариства Червоного Хреста України

НАПРЯМКИ ТА РЕЗУЛЬТАТИ РОБОТИ З 24.02.2022

СТАНOM НА 1.01.2025

До інформаційного центру надійшло

+1 000 000

дзвінків

5 000 СПІВРОБІТНИКІВ

8 000 ВОЛОНТЕРІВ

200 МІСЦЕВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ТЧХУ
23 офіси пошкоджено або зруйновано

> 13 000 000 людей

отримали допомогу від УЧХ

СОЦІАЛЬНІ ПОМІЧНИКИ

діють на **845** локаціях у **23** областях

1 325 співробітників підтримують
7 700 самотніх людей

23

ОБЛАСТІ, В ЯКИХ ПРАЦЮЮТЬ МОБІЛЬНІ МЕДИЧНІ БРИГАДИ

125 мобільних медичних бригад

Проведено **1 170 000** консультацій

326 000

людина була евакуйована

300 000

проінформовано щодо мінної небезпеки

916 000

людей отримали психосоціальну підтримку

308 000

людини були навчені надавати першу медичну допомогу

МОДУЛЬНІ БУДИНКИ

Будівництво модульних будинків для ВПО:

- Сумська область
- Чернігівська область
- Житомирська область
- Закарпатська область
- Чернівецька область

ПРИХИСТОК

Площею **1 300 м²** для понад 100 вагітних жінок у Львові

БУРЖУЙКИ

Передано населенню понад **29 000** буржуйок

ЦЕНТРИ ГІГІЄНИ

Відкрито **6** центрів гігієни для ВПО:

у Кам'янець-Подільському, Полтавській, Чернівецькій, Черкаській, Житомирській та Волинській областях

Основні агентства ООН, які працюють в Україні.

Агентство ООН	Повна назва	Ключові напрями допомоги в Україні
	Управління Верховного комісара ООН у справах біженців	Захист та допомога ВПО, грошова підтримка, житло, правова допомога
	Дитячий фонд ООН	Підтримка дітей та сімей, навчальні програми, психосоціальна допомога, гігієнічні набори
	Всесвітня продовольча програма	Продуктова допомога, грошові виплати для купівлі їжі у зонах бойових дій
	Всесвітня організація охорони здоров'я	Постачання медикаментів, відновлення медичних закладів, підтримка системи охорони здоров'я
	Програма розвитку ООН	Відновлення громад, підтримка місцевого самоврядування, енергоефективність, розвиток малого бізнесу
	Фонд ООН у галузі народонаселення	Репродуктивне здоров'я, підтримка жінок, боротьба з гендерно зумовленим насильством
	Продовольча та сільськогосподарська організація ООН	Підтримка фермерів, доступ до насіння, добрив, обладнання, стабілізація аграрного сектору
	Міжнародна організація праці	Захист трудових прав, підтримка працевлаштування, аналіз ринку праці
	Міжнародна організація з міграції	Допомога переселенцям, тимчасове житло, набори першої необхідності, грошова допомога
	Управління з координації гуманітарних справ ООН	Координація гуманітарної допомоги, моніторинг потреб, звітування про реалізацію міжнародних програм

Побудовано за [33]

Порівняння світового досвіду соціального захисту під час війни

Країна	Період війни	Основні цільові групи	Ключові заходи соціального захисту	Особливості / Результат
Фінляндія	1939–1945	ВПО, вдови, сироти, ветерани	Евакуація дітей, житло для переселенців, пенсії для родин загиблих, карткова система харчування	Збережено соціальну стабільність, основа сучасної соц. системи
Ізраїль	1948–дотепер (періодично)	Військові, родини загиблих, постраждалі від атак	Компенсації, безкоштовна медицина, підтримка родин військових, психологічна допомога	Постійно діюча адаптивна система, участь волонтерів
Німеччина	Після 1945	Ветерани, діти, інваліди, ВПО	Пенсії, житло, медичне страхування, допомога по безробіттю, освітні програми	Основа «соціальної держави», підтримка через План Маршалла
В'єтнам	До 1975, після війни	Ветерани, постраждалі, діти, хімічно уражені	Соц. пільги, безкоштовна медицина, реабілітація, допомога родинам загиблих	Програми реінтеграції, догляд за жертвами "агента оранж"